

מני מי הוא התנא של הסיפא?

אי רבי שמעון? הרי עשרים ותרתי הויין. לא די לפיו בעשרים אמה אלא הוא צריך לבדוק עשרים ושתיים אמה. שמונה אמות לכל מערה, שהרי אורך המערה לרבי שמעון הוא שמונה אמות, ועוד שש אמות לחצר.

אי רבנן, הסוברים שאורך המערה הוא שש אמות בלבד, תמני סרי הויין. אינו צריך לבדוק רק שמונה עשרה אמות, שש לכל מערה, ושש לחצר!

ומתריצין: לעולם, רבנן היא. (214) וכגון דבדק באלכסונא, שאת המערה הראשונה

סמוך לקברים הוא בודק באלכסון. (215) ואלכסון של ארבע על שש הוא שמונה אמות. (216)

ומקשינן: ומדא באלכסונא, כשם שהוא צריך לבדוק את המערה הראשונה באלכסון, הא נמי באלכסונא. כך יבדוק גם את המערה השניה באלכסון. ואם כן, שוב עשרים ותרתי הויין?

ומשנינן: חדא באלכסונא אמרינן. תרי באלכסונא לא אמרינן. רק מערה אחת צריך לבדוק באלכסון אבל את המערה השניה לא החמירו שיבדוק גם אותה באלכסון, מאחר ולא מצא כלום במערה הראשונה, אלא הוא

216. והאלכסון של שש על ארבע הוא כמו אלכסון של חמש על חמש, דהיינו תוספת של שתי אמות על השש. רשב"ם.

והתוס' הקשו עליו, והוכיחו שהאלכסון של שש על ארבע הוא פחות משמונה אמות, שהרי אם נעשה בתוך המלבן של שש על ארבע ריבוע של ארבע על ארבע, יהיה אלכסונו ארבע אמות בתוספת של שמונה חומשים, דהיינו חמש אמות ושלושה חומשי אמה. ועתה נוסיף את שתי האמות הנותרות שנשארו מהמלבן, הרי בסך הכל שבע אמות ושלושה חומשים. [ראה ציור בפנים התוס'].

ועוד, שהרי בהכרח שהאלכסון של חמש על חמש יותר גדול משל שש על ארבע, שהרי ריבוע של חמש על חמש שטחו עשרים וחמש, ואילו שש על ארבע שטחו רק עשרים וארבע.

וכתב הפני שלמה, שהתוס' לא תירצו כלום ליישב את הגמרא. אולם הרמב"ם בפירוש המשניות אהלות [טז ג] כתב, שלפי שהאלכסון הוא יותר משבע אמות, לכן נקטה המשנה לחומר שמונה אמות.

214. ואף על גב שהרישא כרבי שמעון, הסיפא כרבנן. רשב"ם. וראה הערה [215] בשם הרמב"ן.

215. הרשב"ם מפרש, שאין הכונה לאלכסון של המערה עצמה שהיא ארבע על שש לדעת רבנן שהרי אין קוברים בחלל המערה אלא בכתלים. אלא הכונה לאלכסון של הכוך עצמו שארכו ארבע אמות. דהיינו שהו אבודק בתוך כותלי המערה הארוכים שש אמות, באלכסונם, עד ארבע אמות שהוא אורך הכוך שבתוך הכתלים. והוא עושה כן כדי לבדוק אם יש שם קברים נוספים, כי לפעמים הקברים אינם עומדים בשורה אחת או שמת אחד קטן והשני ארוך. ועל ידי האלכסון הוא מוצא בקלות את כולם.

והרמב"ן מפרש בדרך אחרת שלפי התירוצן הזה כל המשנה כרבנן וכגון שמצד תחילה ארבע אמות ומצא בהם שני קברים ואחר כך מצד באלכסון מתחילת הארבע אמות וכשהגע לשמונה אמות מצא קבר שלישי. והרי זה שיעור מערה לרבנן, שהאלכסון של שש על ארבע הוא שמונה אמות.